

સુધરેલી રીત મુજબ

વત્રિકિયુલર ટેકસ્ટ બુક્સ રીવિઝન કમિટિએ
જે તૈયાર કરેલી. ❀

પહેલી ચોપડીના અર્થ,

(કમિટીની સમજૂતી, અવરા શબ્દો; પાઠનો સાર;
જોડાદાર ટીલ.)

અમીર-મેસર્સ. સી. ડી. શાહ, એન્ડ કો.
રચનારનું ઠેકાણું-શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-C. M. Shah.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું-શાહપોર-સુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૯૬૭ ના ૨૫ મા આગસ્ટ મુજબ
રજિસ્ટર કરાવ્યું છે.

છાપનાર-નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.
છાપવાનું ઠેકાણું-'શંકર' પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ચક્રાના પુલપર
સને ૧૯૭૯ સુરત. [આગષ્ટ.]

કિંમત અઢી આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૮૨૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૯૨૨૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પટેલ યોગેશ્વર સ્વ

વિષય મેટ્રિક : ૮૪૪ : ૨ - : ૨૦૨૧

પહેલા ધોરણનો “ મુખગચ્છિત શિક્ષક ” હોઈ આવે.

પહેલી ચોપડીના “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” બે આવે.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-મુરત.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧.

દિવાળી=વરસનો છેલ્લો

દિવસ; આસો વદ

અમાસ

અક્ષર=હરફ; હરકત

નિશાળ=મથુવાનું ઠેકાણું

રળ=ધુટી.

છોડી=છોકરી?

પાછી વળી=ફરી

ભેગી=સાથે; એકઠી

લીપેચુપે=છાણ મટા.

ડાઘી સાફ કરે

ધોળે=ચોપડે; છાંટે છે

સંજોરી=ધારી

ધુધરા=ધુધરાના આકા-

રનો પહોનો બનાવેલો

ગળ્યો પદાર્થ

સામીઆ=ચુનાની ફાક

વજેરનાં કાઢેલાં ચિત્ર

આંગણુમાં=આરણ્ય આ

ગળ

જમવાનું=ખાવાનું

લુગડાં=કપડો

ધરણી=દાગીનાં; જણસો

દરખાનું=આતશખાનું

ફાડે છે=સળગાવે છે

સૌ=બધા

ગીત=રાગથી ગાવું તે

ધરધર=ધેરધેર

ફટાકડાં=ફટાકા

હરખાય=ખુશી થાય

સુમધુતી—દિવાળીના દહાડામાં ધેરધેર દીવા સળગે છે, અને ફટાકા ફડાફડ ફૂટે છે, તેથી છોકરાંઓ ધણા ખૂશ થાય છે.

પાઠ ૨.

વાર=દિવસ; દહડો.

વિષે=આખત

ઠયેરી=કોરટ

અંધ રહે છે=રજ પડે છે

રવિ=સરજ; સૂર્ય

દેવળ=દહેરં.

કુડે=પછી

મુસલમાન=મુસલમાની

ધર્મ માનનાર

જુમેરાત=ગુરુવારની રાત

પાછો=ફરીને; ખીજવાર

અઠવાડીક=સાત દિવસ

સમજુતી—પહેલો રવિવાર, પછી ખીજો સોમવાર, ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરુવાર, અને પછી છઠ્ઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર જનિ છે, તે છેલ્લો વાર ગણાય છે; એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીક થાય છે. (૨)

પાઠ ૩.

ફરતી=ચારે બાજુએ;

આસપાસ

વાડ=કાંટાનો કે તારનો

બનાવેલો આંતરો

દરવાજો=મોટું બારણું

માહે=અંદર

ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા

છોડ

વેલ=વેલો; ભોંયપર

પથરાતો છોડ

ચોકડું=ચારે બાજુથી

જડી લીધેલું લાકડાનું

ધર

વાવટા=નિશાન; જળ

મોગરી=ધંટ વગાડવાની

લાકડાની હથેલી

મહેતાજી=માસ્તર; ગુરુજી

મેઠક=ખેસવાની જગા

કલાકની શીશી=કલાક

જાણવાનું સાધન

ગામ=જ્યાં થોડાં ફળા-

આં અને ધરો હોય તે

નકશો=ગામ કે દેશનો

ચિત્રેલો નમુનો

ચિત્રો=છબીઓ

ટાંજેલાં=ઘટકાવેલાં

ધોડી=પાટીકું મૂકવાની

ખેડક

કસરત=મહેનત કરી શ-

રીરને મજબુત બના-

વવું તે

માટી=મટોડી

મળની=સારી

અહીં=આ ઠેકાણે

રોજ=દરરોજ

પાઠ ૪.

ધીતલી=પોતડી; ધેતડી

અમરખી=ડગલી
 બેડીઓ=નાના બૂટ;
 ખાસડીઓ
 દરજી=લુગડાં શીવનાર
 સુરવાલ=સાંકડા પાયવા-
 નો લેથો
 ફળીઈ=મહોલ્લો
 કાટ=ડગલો
 ધાધરી=નાનો ચણીઓ
 ઓઢણી=છોકરીઓને
 ડીસે તથા માથે ઓઢ-
 વાનું તથા ગજનું લુગડું
 પરીક્ષા=તપાસણી

પાઠ ૬.

ચોકખાઈ=સફાઈ; સુધ-
 ડતાઈ
 ચોકખા=સાફ
 મેલાં=ગંદા; મેલવાળાં
 ખરાખર=સારી રીતે
 ડીલ=શરીર
 ગંદી=ખરાખ
 અડાય=અડકાય
 ફાલ્લો=ચુમડું; ચાંદું
 ખસ=ઝીણી ફાલ્લી;
 ખુજળી

ધોવાડાવવાં=માફ કરા-
 વવાં.
 ડાધા=ડપકાં
 વાડો=ધરની પાછળની
 ખુદી જગા
 મંદવાડ=ગોજવાડ
 નાથ=ધણી
 માંદા=આખરી
 કવિતા=ગાયન
 મુખડું=મો.
 દીલ=મન
 જગનાનાથ=જગતના
 ધણી; પરમેશ્વર

સમજુતી—મારો ઓઢલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક
 પણ સાફ છે; મારાં લુગડાં સારાં જોઈને, બધા લોક મને ચોકખો
 કહે છે. (૧) મારું મોં સાફ છે; અને મારા હાથ પગ ચોકખા છે.
 મારા ચોકખા (પાપ વગરના) મનમાં પરમેશ્વર ગિરાજ છે. (૨)

પાઠ ૭.

વરસમાંઠ=સાલગીરી;
 જન્મ દિવસ
 બાબ્યાં=પસંદ પડ્યા;
 સ્વાદ ભાગ્યા
 કટ=જલદી

બાણો=બેનનો છોકરો;
 બાણેજ
 કઠી=છાશમાં આડુ મ
 રચાં હળદર વગેરે
 નાખી ઉકાળેલી તે
 હાથ પણ અડાડ્યોનહિ=

જરા પણ ખાધું નહિ
 ખીડાં=પાનમાં ચુનો કા-
 થો સોપારી વગેરે
 મુકી બનાવેલી પટીઓ

પાઠ ૮.

કાકો=આપનો બાપ
 કાકી=કાકાની વહુ
 બત્રીજો=બાઈનો છોકરો
 મામો=માનો બાપ;
 આપનો સાળો
 મામી=મામાની વહુ
 બાણેજ=બેનનો છોકરો;
 બાણે
 ફાઈ=આપની બેન
 ડુઓ=ફાઈનો વર
 માસી=માની બેન
 માસો=માસીનો વર
 પીતરાઈ=કાકાનાં છોકરાં
 મોળાઈ=મામાનાં છોકરાં
 મસિઆઈ=માસીનાં
 છોકરાં
 ફાઈઆત=ફાઈનાં છોકરાં
 બનેવી=બેનનો વર
 સાળો=વહુનો બાપ
 સાળી=વહુની બેન
 ઓરમાઈ=આપ એક ને
 મા જુદી જુદી હોય તે
 સાવકાં;

સાવકી=ઓરમાઈ

મા એક અને આપ જુદા
 જુદા હોય તે દૂધમાઈ
 કહેવાય
 જમાઈ=છોકરીનો વર
 વહુનાં મામાપ=છોકરાં
 નાં સાસુ સસરા
 વરનાં મામાપ=છોકરી-
 નાં સાસુ સસરા
 છોકરા ક છોકરીનો
 સસરા એક બીજને
 વેવાઈ કહે છે.
 છોકરા ક છોકરીની
 સાસુ એક બીજને
 વેવાણુ કહે છે.

પાઠ ૧૦.

મોટાં=મોટી ઉમરનાં;
 વડીલ
 પ્રમાણે=રીતે
 પૂઠે=પાછળ
 બાવાજી=આપાજી
 વખાણુ=સારું કહેવું તે
 માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

ઉભણી=મીઠાપાની
 બખ્ખે=એ એ
 કયાં=કયે ઠેકાણે
 આશોપાલવ=એક જ-
 તનું ઝાડ (એનાં પાં-
 ઝનાં તોરણો અને છે)
 વિહી=વિહર
 શાંઆ=ડાંગર પલાળી
 શેકીને ખાંડીને બના-
 વેલા તે
 ધાણી=જીવાર, મકાઈ,
 વગેરેના દાણાને શેકી
 બનાવે છે તે
 વધારેલાં=વધાર દીધેલાં
 ખારેકી=ખારેકના જેવા
 દળ=સોટને શેકી તેમાં
 ધી ખાંડ વગેરે નાખી
 બનાવેલું તે
 દાદી મા=આપની મા
 રાંદેરી=રાંદેરમાં થતાં
 શેતરંજી=પાથરવાનું
 જડું સુતરાઈ બિહાનું

પાથરણું=ખિછાનું

હાર=ઓળ

હાક=દૂધી, વેગણ, પા-
પડી વિગેરે

ચટણી=આદુ, મરચાં,
કાચમીર, મીઠું વગેરે
છુંદી બનાવેલી તે

ખૂખ=ધણા

મગ્ગ=રમુખ; ગમત

પાઠ ૧૨.

હોડી=સઢવાળો મોટો
મહવો

રમત=ગમત; ખેલ

તાપ=તડકો; ગરમી

પણે=પેસે ઠેકાણે

એકઠાં=ભેગાં

તરફ=બાજુ

તળાવ=જેની ચારે બા-

જુએ જમીન અને વ-

ચમાં પાણી હોય તે

પછાડી=પાછળ

સરત=હારજીત

થોભો=ઉભા રહેા

જીયો=દાબ્યો

સઢવહાણુનેચલાવવામાં

મઠ્ઠ કરવા માટે પવન

ભરાવવા સાથે બાંધેલું

લુગડું

ચાલ=રીત

મુંદર=સારી

સહેલ=મગ્ગ; મોજ

પાઠ ૧૩.

ખંડ=ઐરીની કાંચળીના

કપડાનો કસખી રેન્ને

કાંચળી=ઐરાનું કપડું

રડતી=રોતી

છાની=મુંગી; ચૂપ

હો=વાર

નજર કરી=જોઇ

ડાહી=ચાણી; સમજણી

પાઠ ૧૪.

દેડકાં=પાણીમાંથાજમીન

માંરહેનાર ચોપગાં પ્રાણી

પાળ=કોરણ; કોર; કાઠો

ફેંકાફેંકી=નાખાનાખી

ધડાધડ=ધબોધબ

માર્ચા જઇએ છીએ

દુઃખી થઇએ છીએ

અરે=એા

ખરી=સાચી

પ્રાણી=જીવ

ધમ્મ=દુઃખ, નુકસાન

રમત=ખેલ

સંભાળી=સાચવી

દુઃખ=પીડા

નુકસાન=અગાડ

કદી=કોઇ વખત

ખેલતાં=રમતાં

ભારી=ધણું

હાણુ=નુકસાન

સાર... રમતથી લાગવાની ઉદ્વિગ્ન, ધારણા શક્તિ વગેરે
શક્તિઓ કેળવવા છે.

પાઠ ૧૫

લાસોટા પડે છે તે

દયા=મહેરઆની; રહેમ
ખીજ્યા=વઢયા
તળે=નીચે
છુદાય=ચગદાય; કચકાય
ફાંફાં=ખોટી મહેન
દોર=ગાય, ભેંસ, બળદ
વગેરે ધાત્ર ખાનાર પશુ
કામના=ખપના
સંખાળ=ખરદાસ
વખતસર=ખરાખરવખતે
સાફ=ચોક્ખી
નીંદવાનું=નાખવાનું
સોળ=ઝપાટો; લાકડીના
મારથી ઝરીર પર જે

યાદ=ફોમ
ભૂચી=વીસરી
ગમ=શક્તિ
ઉપરાંત=વધારે

પાઠ ૧૬.

એનધેન=છોકરાઓની
એક રમતનું નામ છે
છુટો=મધન વગરનો
મળ=ગમત
દાવ=વારો
પહેલાં=અગાઉ
જથ્થુ=છોકરો
ખંધ કર=મીંચ
ખાકીના=ખીજા

વાંસો=પીઠ; ખરડો
વારાફરતી=એકપછીએક
દીવા ઘેન=આંખ બંધ
કરવી તે.
સમજ્યો=જાણ્યું
સેળભેળ=એકઠા
હોશિયાર=ચાક્ષક
પારખી=ઓળખી
સંતાવા=છુપાવા
અડશો=અડકશો
ખચી જશે=વારો આ-
વશે નહિ.
લાંખો વખત=ધણી વાર
ઓળખ=પારખ
શાખાશ=ધન્ય; ઠીક
ખસ=ધણું

સમજુતી—રમત ગમત કરતાં, કોઇ વખત પણ કોઇને
તુકસાન કરવું નહિ; નહારી રીતે રમતાં ધણું તુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૭

ગાળ=ખરાબ શબ્દ

સાય=સાચું; સાચી વાત
ગમ્યો=પસંદ પડ્યો
દેસાઇ=મગીરદર
છેયાં=છોકરાં

જુહું=ખોટું
હેત=માયા; ખ્યાર
વખાણ્યો=પસંદ કર્યો
દેખે=જુએ

કાપે=કાપ મૂકે
કાપ=ચીરો
ગભરાયો=અઠગાયો
સાચા ખોલું=ખરૂં ખોલ-
નાર

પાઠ ૧૮.	અમથી=મોટી; જુઠી	છેતર્યા=ઠગ્યા
વાધ=હાડી ખાનારં ચ.	ધાળે=દોડી આવળે	વારે=મદદે
ટાપટાવાળું પ્રાણી	આસપાસ=આજુબાજુ	વારે ધાયા=મદદે દોડી આવ્યા
મરકરી=મગ્ગક	શરમાઈ=લજવાઈ	સપડાય=ફસાય
પરતાય=દીલગીર થાય	ખોડું=ખરાબ; માહું	જુઠાણું=ખોટારં; જુઠું.
અચ્ચાં=આકી; રહ્યાં ઉમર્યાં	સાચી=ખરી	આખર=છેવટ
સીમ=ખેતર	રોવા=રડવા	જન=માણસ

સમજુતી—જે માણસ બીજા માણસની મગ્ગક કરે છે, તે માણસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે. ખોટારં જલદી જણાઈ આવે છે, અને આખરે તે જુઠો માણસ દીલગીર થાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯.	બિખારી=જેની પાસે	આંધળો; બહેરો; વગેરે
જુક્તિ=કળા; યુક્તિ	ખાવા પીવાનું ન હોય	ખોડવાળો
પોકે પોક મૂકી=મેટે	તે; બીજા માગનાર	દયા=મહેરબાની
સાદે ધાંટા પાડી	જનન=ઈશ્વરના ગુણ	ભગવાન=પરમેશ્વર
અલ્યા=કોઈને નામ દી-	ગાવા તે	બહું=સારું; કલ્યાણ
ધા વગર બોલાવવું તે	પુરાં=પુરતાં; જોષએ	પાઠ ૨૨.
બચાવ=ઉગાર	તેટલાં	સરદાર=ઉપરી
આધું=દૂર	આંધળો=જેને બે આંખે	સ્વપ્નું=કંઠમાં આવતા
એકેકને=દરેકને	દેખાય નહિ તે	નિચાર
કબુલ કરી=માની	બીજા=માગી ખાવું તે	જંગલમાં=વનમાં
પાઠ ૨૦.	પગે અપંગ=પગે ખોડ	હરણી=હરણની માદા
ગરીબ=પૈસા વગરનો	વાળો; લુલ્લો; લંગડો	રૂપાળું=શૈભિતું
અનન=અનાજ	અપંગ=લુલ્લો, લંગડો,	ઉપાડી=ઉચાડી

એકદમ=તરત

છલંગ=ફાળ; ફૂંકો

દેવતાધ=દેવના જેવો

પાઠ. ૨૩.

પુરુષ=માણુસ

ઉંદરડી=ઉંદરનું બચ્ચું

રસોડું=રસોધ કરવાની

જગા; રાંધણી

ભર.ધ=સંતાધ

ભાત=માફિયા ચોખા

ખાવાનું=ખોરાક

સારા=મથાં

ઉપદ્રા=ઉપરુના

બાકું=કાણું

પોળી=એપડવાળી રોટલી

મન=મરજી; ખુશી

મણા=ખામી; ખોડ

ઉંદરીઉં=ઉંદર પકડવાનું

પાંજર

ભોમભોગે=એકાએક

પાર=ઝોડો

વલે=હાલ; દશા

સાર-ખાળકોએ મોટા-

ની 'શિખામણુ મા-

નવી

પાઠ ૨૪.

કાઠો=કિનારો

પોલ=પોલાણુ

દર=કાણું; સાપ, ઉંદર

મકોડા, કીડી વગેરેને

રહેવાનું ધર

ઝેરી=ઝેરવાળો

પંખી=પાંખવાળો જના-

વર જેવાં કે ચકલી

પોપટ, કાગડા વગેરે

કુંદાડા=કૂં કૂં અવાજ

કરવો તે

ફેણુ=સાપની પહેળી

કરેલી મરદન

છોભાય=ધસાય; સોરાય

વળગીને=આગ્રીને

ચટકા=ડંખ

ભોંય=જમીન

પછાડી=અફાળી

વાસ=પીમળ

પછાડા=તરફડીઆ

અંતે=આખરે; છેવટે

જોરાવર=જામરી

જીવ લાંબો=મારી નાખ્યો

ઝાઝા=ધણુ

નખળા=જોર વગરના

વેર=અદાવત

નાગ=ફેણુવાળો મોટો

સાપ

પ્રાણુ=જીવ

પેરચીત

સમજીતી—જોર વગરના પણુ ધણુ માણુસ સાથે કોઇ પણુ દિવસ વેર કરવું નહિ; જીઓ કે આ રીતે ધણી કીડીઓએ મળીને મોટા સાપને પણુ મારી નાખ્યો.

સાર—કોઇને હલકું મણી તિરસ્કાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની શક્તિ વધારે છે એમ ધારી અહકાર કરવો નહિ.

પાઠ ૨૬.

મતુરાધ=હોશિયારી

કુભે=ભોટવો

આમતેમ=આનુબાનુ

દંદાં=ખોટી મહેનત

ઉપાય=ધલાજ

સૂત્રી આબ્યો=નડ્યો

પોછી=ખીજવાર; ફરીને

મટાડી=દૂર કરી

નાચતો=કૂદતો

છુપાઇ=સંતાઇ

કાળે=માટે; સાર

કંકર=કાંકરા

ધીરજ=સખુરી

કઠણ=અધરં

જલદી=થોડીવારમાં

પાર મુકાય=પુરં થાય

સમજુતી—ભોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કાગ-

ડાએ કાંકરા નાખ્યા, તેથી પાણી ઉપર આવ્યું, તે આજ પીધું. (૧)

સખુરી ને ડહાપણથી જે અધરં કામ હોય છે, તે થોડીવારમાં પુરં થાય છે; માટે ભલે તમે બધા કરી જુઓ. (૨)

સાર—અક્ષલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું દંદાં મારવાથી થતું નથી.

પાઠ ૨૭.

કાપણી=અનાજ, ધાસ

વગેરે કાપવાનું કામ

મહેનત=મજુરી

આથમતા=આથમીજતા

વટાઇ=કપાઇ

હાહજ=આપના આપ;

માના આપ

સાદ=અવાજ

મલકાવી=હસવા જેવું

કરી

ખેટાબદીકરા

બાથમાં=બે હાથની

વચમાં

બચ્ચી=ખોડી; ચુંબન

ભાથું=ખાવાનું

તાળ=કામ કરવાની

શક્તવાળા

ઉતો=ગરમ

માખણુ=દહીને વલો-

વવાથી છાશના ઉપર

જે મેળો હલકો ચી-

કણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે;

વંતાક=વેગળું

દહાડીઆ=રોજથી મ-

જુરી કરનાર

ભાણુ=સુરજ

ભાણુ બૂડે=સુરજ

આથમે

હાતરડું=અનાજ ધાસ

વગેરે કાપવાનું લેવા-

નું વાંકું હથિયાર

ચાસ=ખેતરમાં હળે

કરી પાંડેલા આડા

ઉભા લીસેટા

ચચાર=ચાર ચાર

દહાડો આથમે=સાંજ પડે

સાર—ખેડુતેના ખેરાક સાદો છે, પણ તેઓ મહેનત હોવાથી
ધણા મળ્યુત હોય છે; માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૩૦.

ખળાં=ધણી ખળીઓ
પાયરા=કાપીને ભોંયપર
નાખેલા છોડ

ખળી=કણુસલામાંથી
દાણા છુટા પાડવા
માટે લીપી ચોકખી
કરેલી જગા

ભેર=ઢગલો

દાલબો=ખાલી કીધો
દાલરાને=ખળદની હારને
પગર=કણુસલામાંથી દા-
ણા છુટા પાડવા માટે
તેના પર ઢોરોને ચલાવે
છે તે

પટલાણી=પટેલની બેરી

ઉપણી=ઝાટકી

હુંવળ=ધઉંનું ઘાસ

કારભાર=કામકાજ

હરખ=આનંદ; ખુશાલી

હરખ માતો ન હતો=

ધણીજ ખુશી થતી હતી

હોંસીલી=ઉમંગી

પગર ફેરવતી હતી=

ખળદની ફેરવી તેના
પગવડે ઉંખી કચરા-
વતી હતી.

દાલર=ઉંખીમાંથી ધઉં

અને છોડાં છુટા પા-
ડવા માટે તેના ઢગલા
પર ખળદને હારખંધ
બેડી ફેરવવામાં આવે
છે તે.

પાઠ ૩૧.

સહેજ=મળ; ગમત

ચંદ્રમા=ચાંદો

મેદાન=ખુણી સપાટ

જમીન

નીચે ઉતરી ગયો હતો=

દેખાતો અંધ થયો હતો

આથમે=દેખાતો અંધ

થાય

અપોર=દહાડાના પ્યાર

વાગતાનો વખત

રાત=સુરજ આથમ્યા

પછી તે પાછો ઊગે

ત્યાં સુધીનો વખત

અજવાળું=ઉજાસ

ઝંખો=તેજ વગરનો

ઝગઝગે=ચગકે

ઝોટલો=ધરને લગતો

ચોતરો

દંકાદ=દંપાઈ, છુપાઈ

ફારાં=છાંટા

જરૂર=અપ; ઉપયોગ

પાલો=કુમળાં પાંદડાં;

પાંદડાંનો જથ્થો

ખી=ખીયાં

પોચી=નરમ

હમણાં=હાલ; આ વખતે

તળાવ=પાણી ભરાઈ રહે

તેવો મોટો ખાડો

નદી=મીઠા પાણીતો વ-

હેતો મોટો વહેણો

પવન=વા; વાયરો

પાઠ ૩૨.

થોબ્યા=અટક્યાં

ચોકખી=સાફ

ગામડા=નાના ગામે

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું

વહેવું તે.

રેલમરેલા=ચારે તરફ

રેલા નીકળવા તે

ખિચારા=આપડા

પછડાતા=અફળતા

તણાઇ=ખેંચાઇ

ધેબરીઓ=ધેબરના જેવી
મીઠા

પરસાદ=ખાવાનું; જ-
મવાનું

કારેલું=એક જાતનું

કડવું શાક

નેવલે=નેવાએ

સમજુતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને અમને
ધેબરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની ઉની રોટલી અને કારેલાનું
શાક મળે. હે વરસાદ તું ધણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી
આવે, અને નદારો છોકરીને દેડકાં ખેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.

રેતી=પથરનોઝીણો લુકો

લુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

ડહોળું=માટીવાળું

નીતરું=મેલ વગરનું;

ચોકખું

ધારવાળા=અણીવાળા

તાણી=ધસડી; ખેંચી

ખરે છે=નીચે પડે છે.

તળીએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

ચૂસી=શોષી

પાઠ ૩૪.

મટ્ટી=મોટા ચુલો

સીંચ્યાં=ઝોઠબ્યાં

ઈંટવાડો=ઈંટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કઠણુ=સખત

પછાડવાથી=અફળવાથી

ચીકણી=ચિકાશવાળી.

(ચિકાશ ૩ જાતની

હોય છે. ૧) હાથે ચો-

ટી જાય એવી ૨)

ડાઘા પડે એવી ૩)

તાણુતા તૂટે નહિ એવી

કાણું=આકાં

કણક=કેળવેલો ધઉનો
લોટ

ધાટ=આકાર

ધડો=ગાગરથી નાનું

વાસણુ; દોરીઓ

ગામર=ધડા કરતાં મોટું

વાસણુ;

કોઠી=અનાજ ભરી મૂ-

વાનો નાનો કોઠાર

કોઠીઆં=દીવા કરવાના

માટીનાં પ્યાલા

ફરતા=ચોમરદમ; અધી

તરફ

તાપગરમી

પાઠ ૩૫.

ધાતુઓ=ખનીજ પદ્ધ-

ર્થો; (ધાતુમાં નીચેના

ચાર ગુણો ખાસ ગુણો

છે. ૧) ધાતુના કણો

ચળકતા હોય છે. ૨)

ધાતુઓ ભારે હોય છે

૩) જમીનપર પડતા

ધાતુનો અવાજ થાય છે

૪)ગરમી વહી શકે છે.)

પિત્તજ=જસત અને તાં-

બાની મેળવણીની અને-

લી પીળા રંગની ધાતુ

લુહાર=લેહનો ધાટ

ખનાવનાર

ધમણ=દેવતા પુકવાનો

સંચો

સળીઓ=ગજીઓ

ખૂમ=ધણો

લાલચોળ=ધણોજ ગરમ

એરણુ=સોની, લુહાર

વગેરે જેના પર મૂકી

ટીપે છે તે

હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-

વાનું ઝોળાર; મોટી

હથોડી

ટીપ્પો=ધકચો

જતરડો=તાર ખેંચવાનું

હથિયાર.

સોનું=પીળા રંગની

કીમતી ધાતુ

રૂપું=ધોળા રંગની કી-

મતી ધાતુ

તાંબુ=લાલ રંગની ધાતુ

કલાઇ=ધોળા રંગની ધાતુ

(એ રૂપા કરતાં નરમ

હોય છે).

સીસું=ધોળા મેલા રં-

ગની ધાતુ

સોનું, રૂપું, તાંબું, લોહું, સીસું, જસત, કલાઇ, અને પિત્તજ

એ ધાતુઓનું ઝોળખાણ કરાવવું અને તેનો તદ્દાવત સમજવો.

પાઠ ૩૬.

નાણું=ચલણી સિકકો

શેક=સાહુકાર

ચૈસો=તણ પાઇની કિંમ

તનો તાંબાનો સિકકો;

સવાકો; દોઢીકું.

હંપુ=એ સવાકાની કિં-

મતનો તાંબાનો સિકકો;

ખે સવાકા; અઢીકો.

અધેલા=અધો ચૈસો;

દોઢપાઇ; દોઢ પાઇની

કિંમતનો તાંબાનો

સિકકો.

રૂપીઓ=સોળ આનાની

કિંમતનો રૂપાનો સિ-

કડકા; સોળ આના	મહોર=પંદર રૂપીઆની	૨ અડધા=૧ રૂપીઓ
અડધા=આઠ આનાની	કિંમતનો સોનનો	૪ પાવલી=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; જોણી	૮ બેઆની=૧ રૂપીઓ
આઠ આના.	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧
પાવલી=ચાર આનાની	કિંમતનો નીકલનો	રૂપીઓ.
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; ચાર સવાકા	
ચાર આના	વટાબ્યા=છુટા પૈસા	૩૨ ઢબુ=૧ રૂપીઓ.
બેઆની=બે આનાની	લીધા	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો અ-	૧૫ રૂપીઆ=૧ જોણી	૧૨૮ દોઢપાઇ=૧ રૂપીઓ
થવા નીકલનો સિ-	(મહોર)	૧૯૨ પાઇ=૧ રૂપીઓ
કકો; બે આના		

સૂચના:—નાણાની ધાત પહેલાં ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક”માં જુઓ.

ટીપ—પૈસાને કાઠિઆવાડમાં કાવડીકું, ગુજરાતમાં કેટલેક ઠેકાણે જઈ, સુરતમાં સવાકો અને મુંબાઈમાં દોઢિકું કહે છે.

પાઠ ૩૭

કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું	તકરાર=રકઝક; વઢવાડ	અણી=તણો ભાગ
લોઢાનું ઓળર	ધાર=અણીવાળી કોર	ચળકાટ=ઝળકાટ
સોય=સુગડાં શીવવાનું	ચીર=ફાડું	મોટાઇ=વડાઇ; માન
લોઢાનું ઓળર.	મુદર=કુહાડીના માથા	કોદાળી=જમીન ખોદા-
લકડફોડા=લાકડા ફાડ-	પરનો ભાગ; કુહાડીનો	વાનું ઓળર
નાર	ઉપત્રો ભાગ	વઢી=લડી
	બોલે=પરાપર	દીકરી=છોકરી
	નાકું=કાણું	પેદાં થયાં=નીકળ્યાં

સાર—આ દુનિયામાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે કોઈએ બડાઈ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૮.

વાડી=ફૂલફૂળવાળી જગો;
નાનો બાગ.

માળી=ફૂલ વેચનાર;
છોડ ઉછેરનાર

ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા
છોડ અથવા ઝાડ

ક્યારા=આસપાસ પાળ
કરેલી હોય એવા
ચોરસ, ત્રિકોણ વગેરે
આકારના ભાગ

ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો
આકાર

ગલગોટા=એક જાતનું
લાલ પીળા રંગનું

ફૂલ

ફૂળેછે=ફૂલ આપે છે

દાડમ=દાડમીનું ફૂલ

જમરૂખી=જમરૂખનું

ઝાડ

પક્ષી=પંખી; પાંખવાળો

જનવર

ડાળી=થડમાંથી નીક-
ળેલો ફાંટો;

લાંબા ગોળ=લાંબગોળ
મધપુડો=મધમાખીને

રહેવાનું ઘર
મધમાખી=મધ બના-

વનારી માખી.

મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલો
મિઠાશવાળો પ્રવાહી
પદાર્થ.

કાસ=કુવામાંથી પાણી
કાઢવાનો ચામડાનો

કોથળો અને બળદ
વગેરે

આબ્યા રામ=કાસ ઉપર
આબ્યો

માળું=કુવાના મથાળા

પર પાણી ભરવાને ઢાળ

પડતું બાંધેલું હવાંડા

જેવું હોય છે તે

બલકારતો=લહેકારી

ખૂમો પાડતો

નીક=પાણીભરવાનો રસ્તો

લીલાંછમ=ધણાજ લીલા

પાઠ ૩૯

છોડવા=નાનાં ઝાડ;

છોડ.

ઉખેડી=મૂળમાંથી ખેંચ

મુળીઉં=મૂળ

દાંડી=ડાળી

કળી=ખીલ્યા વગરનું

ફૂલ

જીવતા=જીવવાળા

સૂકાઈ જાય=ચીમળાઈ

જાય

પથરાઈ=ફેલાઈ

વેલા=ભોંયપર પથરાતા

છોડ

પાઠ ૪૦

ટટાર=સીધા

છાલ=ઝાડની ચામડી

ખરખચડી=ખાડા ટેકરા
વાળી

પાઠ ૪૧.

ગલકી=ગલકાનો વેલો
વળગી=ખાઝી
છાપડું=ધરતો છેક ઉપ-
રનો ભાગ જેનાપર
નળીઆ હોય છે તે
વીંટળાઈને=ચોગરદમ
વળગીને

આરીઆના=કુમળા

ચીમડાના
દોરડી=દોરી
અંતરે=છેટે
ગાંઠા=ગાંઠ

પાઠ ૪૨.

કેડી=આંખાનું ફળ
આંખો=કેરીનું ઝાડ
મેર=આંખા આમલીનાં
ઝીણાં ફૂલ
તાપે=તડકે

ભાર=ભોજ; વજન
નીચી નમતી=હચીજતી
ગોટલો=આંખાના ખીનું
ઢાંકણ

ગોટલી=આંખાનું ખી.
ઘોળજે=દાખી દાખીને
પોચી કરજે
ભગવાને=પરમેશ્વરે
જતન=સંભાળ
ઢીલો=પોચો; નરમ
ડીંટું=ડીંચું

પાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે
હીડે=ચાલે
ભસતો=ભેં ભેં કરતો
સામી થાય છે=લડવાને
તૈયાર થાય છે
અમળાઈને=વળ ખાઈને;
મરડાઈને
જડાં=ડાયાં
વાગોળવું=ખાધેડું પાછું
મેંમાં લાવી આવવું
નિરાંતે=સુખે; નચિતે

ઉપાડે=ઉંચકે
ખરી=ગાય ભેંસ વગેરે-
ના પગના તળીઆનું
હાડકું.

ફાટ=ચીરો
ખાડા=ખાખોચીઆં
જેરાવર=જળમરી
વગડાઉ=જંગલી; જંગ-
લમાં રહેનારી
પુરી પડે=હંફાવે; ખર
આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=દાવ; વખત
ટોળામાંથી=જથામાંથી
છટકી=નાસી
ડુંગરા=નાના ટેકરા
ચારો=લીડું ધાસ
માંડી=ગોંઠવી; મૂરી
ઠરતા=થોભતા
ફૂદકો=છલંગ; ફાળ; ઠેકડો
ચ તુપાટ=ખરાખર ચ-તુ
ખરવાડ=ધેડાં બકરાં
ચરાવનાર

ફેર=ફરક; તફાવત

મજબુત=જબર

ઝોછા=ઘોડા

ઊન=ઘેટાના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીઠું=મિઠાશવાળું

ગુણુ=દાયદો

ટંકું=ટાકું

ઉનું=ગરમ

બગડી બનય=દાટી બનય

ચોકખું=મેલ વગરનું;

માંજેલું

પહેલાં=અગાઉ

આંચળ=થાન

મેલ=કચરો

ઢાણો=અડદ ગુવાર વગેરે

જલુમો=વસ્તુઓ; ચીજો

છાશ=દહીમાં પાણી ના-

ખી વલોવવાથી બને

છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

શીખંડ=દહીમાં ખાંડ

નાખી છલુવાથી બને

છે તે

ભોચો=લચકો

માવો=દૂધને બાળી-

બાળીને ભોચા જેવું

કરે છે તે

પેંડા=માવામાં ખાંડ

નાખી જોળી વાળી

બનાવે છે તે

તર=મલક

દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી

ખાંડ ચોખા નાખી

બનાવેલો પાક

પાસુદી=માવો થતાં

પહેલાં ખુરં નાખી

બનાવેલો પદાર્થ.

પાઠ ૪૬.

પ્રાણી=જેને જીવ છે

અને જે અહીંથી તહીં

હરી હરી શકે છે તે.

છેલી=છેવટની.

ડાધીઓ=કુતરાનું નામ છે

સબા=મંડળી; ટોળી

ઉપરી=મોટો; વડો

હરાબો=નક્કી કર્યો

દીપું=કુતરાનું નામ છે

ચાલાક=હોશિયાર; અંચળ

કારકુન=મહેતો; લખ-

વાનું કામ કરનાર

ગુપચુપ=મુગા

અતે=આખરે; છેવટે.

ગંધ=વાસ

શિઆળ=ફાંડી ખાનાર

કુતરા જેવું જનાવર.

રીઝે=ખુશ થાય.

માંસ=ગોસ.

અણીવાળા=તીજી

દાઢ=ખેવડા દાંત

કરકરા=અરછટ; નરમ

નહિ તે.

ફૂટતો=બહાર નીકળતો

ધણી=માલીક

જે=જય; ફતેહ

પાઠ ૪૭.

ચાંચ=પક્ષીનું મોં

સમડી=એકબીજાનું પક્ષી.

કપ્પુતર=એક જાતનું પક્ષી

કીડા=પેટે ચાલનાર

નાનાં જીવડાં

જીવડા=જંતુ; નાના જીવ

માળા=પક્ષીને રહેવાનાં

ઘર

પાઠ ૪૮.

પાંજર=પીંજર; પોપટ

ઉંદર, કોયલ, તીતર

વાધ, સિંહ વગેરેને

રાખવાનું ઘર

ભૂખ્યો=ખાધા વિનાનો

તરખુચ=એક જાતનું ફળ

કકડો=કુકડો

કાકા=કાગડાનું બોલવું

તે

ડીલ=હારીર

ફેર=તફાવત; ફરક

જીવજંતુ=નાના જીવડા

કોહેલું=કોહી ગએલું;

બગડી ગએલું

મળેલું=મસડી ગએલું;

જીવાત પડેલું

પાછળ=પછાડી

લાલ=રાતી

છેડેથી=નાકેથી

ભાબ્યું=પસંદ પડ્યું

ફૂદતો=કુદકા મારતો

ચોક=ધરની વચમાંની

છોખંધ ખુલ્લી જગા

પાઠ ૪૯.

રકાબી=કાચની તાસક

હલાબ્યું=એક રસ કર્યું

વાહ=શ્રાવ્યાશ

નારંગી રંગ=નારંગીના

જેવો રંગ

સરખે ભાગે=બરાબર

પાઠ ૫૦.

પારણું=લાકડાના ચોક-

ડાનું ઘોડીઉં

ઝાળી=ચાર છેડા બાંધી

લઇ વચમાંથી જીલતો

રાખેલો લુગડાનો કકડો

પાસું=ખાનુ

પાંગરા=ઝાળીએ ભેરવ-

વાની લાકડીઓ

દોયણું=ઝાળી બાંધવાની

દોરી

ઝાપટી=ખંખેરી

મોભ=ઘોડીઆની વચ-

માંનો આડો ચાંબલો

ભેરવ=વળગાડ

ભમરી=લાકડાની કુદકી;

ચકરડી

પાયા=પગ

પોચી=સુંવાળી; નરમ;

ખુંચે નહિ એવી

ગોદડી=નાનું ગોદડું

હીર=રેશમ

ઝુલાવવા=હલાવવા

હાલરડું=માળકને ઉં-

ધાડવાનું ગીત; હાલો

ધુમણુ=પારણા કે ઘો-

ડીઆમાં સુવાડીને

ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચી

હીંચકા નાખવા તે

ગીતે ધુમણુ ધાલું=હાલ-

રડાં ગાઇ હીંચકા નાખું

રંગીત=રંગેલો

પોઠો=સૂઓ

હેતે=વહાલથી

હુલાવું=હીંચકા નાખું	મખમલ=એક જાતનું	બિછાવું=પાયરું
પધારાવું=ખેસાડું	રેશમી કપડું	હીંચોળું=હીંચકા નાખું.
ચીતરેલ=ચીતરેલી	તળાઇ=ગાદલું; ગદેલો	ધેરાંધેરાં=મધુરાં મધુરાં
પઢાવું=ચીખવું; બણાવું	તાજી=નવી	લાડકડા=લાડકા;
મોરશો=મોર	ચીનાફ=ચીન દેશમાં	વહાલા
મઢાવું=જડાવું	ખનેલી	ગજવે=ગજવામાં
	સેજ=પથારી	

સમજીતી—હાલરડું વહાલું લાગે છે, હો મારા બાઇને (છો-કરાને) હાલરડું વહાલું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચીને હીંચકા નાખું; હે રસીલા તમે રંગેશ પારણામાં સૂઈ જાઓ, તો હું તમને ધણા હેતથી હીંચકા નાખું; બાઇને પારણે ભમરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ ખેસાડું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૧) પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને બણતો હોય એવી રીતે પોપટ ખેસાડું; બાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મોરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પધારાવું અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં ખનેલી ચાદર પાયરું. બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૩) મારા વહાલા બાઇ હું પારણે રેશમી દોરી બાંધી તને હીંચકા નાખું અને તને ઉંધ આરે એવાં મીઠાં ગીત ગાઉં; હે લાડકડા બાઇ તમે ઉઘીને જાડશો, ત્યારે તમારા ગજવામાં ખાવાનું ધાલીશ. (મતલબ કે જાંવી જુઠ્યા પછી તને ખાવાનું આપીશ) બાઇને હાલરડું વહાલું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪	માન=આખર	ચોડી=લગાડી
નિશાળીઆને બોધ	ગુરુ=મહેતાજી; મોસ્તર	ચિત=મન
ધર્મર=પરમેશ્વર	સમા=જેવા; બરાબર	શિક્ષા=શિખામણ; બોધ
નિત્ય=રોજ; હંમેશાં.	જ્ઞાન=સમજણ; અક્ષર	રૂડી=સારી
નિત=રોજ; હંમેશાં.	તજવું=છોડી દેવું; કાઢી	રીત=ચાલ
પરોડીએ=સુરજ ઊગતા	નાખવું.	પેર=રીત; પેઠે.
પહેલાં	અંગ=શરીર	નીસરી=નીકળી
તમામ=બધા; સઘળા	હળીમળીને=સંપીને	પાંસર=સીધું; રખડ્યા
દો=આપો.	સંગ=સોબત; દોસ્તી	વગર.

સમજુતી—હંમેશાં સુરજ ઊગતા પહેલાં ઊઠવું અને પરમેશ્વરનું નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લઈ નહાઈને બધા પાઠ તૈયાર કરવા. (૧) માઆપ કહે તેમ કરો, અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલે; મહેતાજીને આપ જેવા ગણો, તેથી સારી સમજણ મળશે. (૨) કદાપિ જીહું બોલવું નહિ. અને શરીરમાંથી સુસ્તાઈ કાઢી નાખવી, (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોબત રાખવી. (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને બધવું; મહેતાજીની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ રાખવી. (૧) બધુતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું. (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ. (૨)

પાઠ ૯	દેખી=જોઈ	બોડી=બટ્ટચી; ચુંબન
મા સંબંધી કવિતા	હરખાઉં=ખૂશ થાઉં	આથ બીડે=એ હાથ
સર્વ=મધાં	ચાપે=દબાવે.	પહોળા કરી છાતી
	સાથ=સાથે.	સાથે દબાવે

પંપાળીને=હાથ ફેરવીને
મુખ=મોઢું
દુખડાં=દુઃખો
મીઠા=સારા
કલોલ=મગ્ગ; આનંદના
શબ્દો.

ખાવું=ખાવાનું
મારી જાત=મારું શરીર
લગાર=જરા
તે વાર=તે વખતે
ઉંઘાડવા=ઊંઘ લાવવા.
હાલો=ઊંઘ આણવાનું
ગીત

પેટ ભરીને=ધરાઈને
માડી=મા
નવ=નહિ
સાથી=અધાં કરતાં
હેત=વહલા; પ્યાર.
અપાર=ધણુંજ
આભાર=પાડ; ઉપકાર

સમજીતી—હું મને જોઈને બહુ ખુશ થાઉં છું. અને દોડતો દોડતો તેની સામે જઈ છું; મા મને લઈને છાતી સાથે દબાવે છે. બચ્ચી કરીને બે હાથ પહેળા કરીને દબાવે છે. (૧) ખોળામાં લઈને મને ધવરાવે છે. અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખુશ થાય છે. મારું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે. અને પોતાનાં બધાં દુઃખો ભૂલી જાય છે. (૨) પંખી આનંદથી બોલતાં હોય તેના જેવા મારા બોલ મીઠા લાગે છે; મા મને સારું સારું ખાવાનું આપે છે, અને મારા શરીરની બહુ સંભાળ રાખે છે. (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે; જો હું હસું અને રમું તો તું બહુ ખુશ થાય છે. અને મને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું માંદો પડું તો તું ઓસડ પાય છે, અને તું (માડી) પથુ પેટ ભરીને ખાતી નથી; બધા કરતાં તારું હેત ધણુંજ છે. માટે હું તારો ધણો પાડ માનું છું. (૫)

પાઠ ૨૧.
પરમેશ્વરના ગુણનું
ગાયન.
ચંદ્ર=ચાંદો
વીસડું=ભૂલું
પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું
નામ.

કદી=કોઈ વખત
અગણિત=ગણાય
એટલા
ઉત્તર=અજવાળું
કામ=માટે
ઉપયોગી=ખપની;
જરૂર

હવા=પવન
દામ=પૈસા
દીએ છે=આપે છે
પાળે=પુરું કરે; પોષણ કરે
તમામ=બધા
દેવા=આપવાને

સરખવી=પેદા કરી

સૌ=બધે

હામ=ઠોકાણે

પાન=પાંદડાં

દયા=મહેરખાની

સેવક=દાસ

હામ=હિંમત

સમજીતી—ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ, હું કદી પણ ભગવાનનું ભજન બૂલીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા, સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૨) ધણી જરૂરની જે હવા તે તે આપી છે, તેના કંઈ પૈસા ખેસતા નથી, હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે, અને બધા જીવોનું પોષણ કરે છે. હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને માટે તે બધે ઠોકાણે ગાય અને બેંસને પેદા કરી છે. હું કદી પણ (૪) તેં ઝાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ, આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે બનાવ્યા છે, હું કદી પણ (૫) તમે મહેરખાની કરીને મને ધણી વિદ્યા સુખ અને હિંમત આપો. હું કદી પણ (૬)

પાઠ ૨૫.

માખાપની ચાકરી.

હુતા=સંગડા

સેવા=ચાકરી

અમાપ=ધણી

કે=કહે

ધન=પૈસો

તીરથ=જત્રા

પારખી=જણી

કાવડ=વાંસને બે છેડે

શીકાં બાંધી બનાવેલું

તે

મનસુખે=વિચાર

માતપિતા=માખાપ

તે વાર=તે વખતે

ધન ધન=વાહ વાહ

સારા=ચાકરી કરે એવા

સંતાપ=મનનું દુઃખ

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આશીશ=ભલું મળે

એમ કહેવું તે

અપાર=ધણીજ

ફરજ=પોતાને કરવાનું

કામ

બગીચી=પુરી કરી

મે'ર=મહેરખાની; દયા

લીલાલહેર=મળ; બધી

વાતે સુખી.

સમજીતી—માધવનાં માખાપ ધરડાં, હુલાં, આંધળાં અને

ગરીબ હતાં, તેઓની માધવ ધણીજ આકરી કરતો હતો. (૧) માધવને એના માઆપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જે. અમારી પાસે પૈસા અને આંખો હોત, તો જત્રા કરવા જાત. (૨) માઆપનું મન પારખી લઇને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાર્યું, જે હું કાવડમાં બેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૩) એવૈ વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માઆપને જે બાજુએ બેસાડ્યાં. (૪) પછી ખાંધે કાવડ ભેરવીને જત્રા કરવા ગયો, માધવના આવા હેતથી બધાને નવાંધ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાહ છે. (શાખાશ છે.) અને માઆપને પણ ધન્ય છે; જે છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માઆપ ખૂશ થયા; અને ધણીજ અશ્વિર્વાદ દીધા. (૭) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી, પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કર્યું, તેથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માધવ અને તેના માઆપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર—જે છોકરા માઆપ તરફ પોતાની ફરજ બજાવે છે, તેને રમત ગમત અને સુખજ મળે છે.

પાઠ ૨૯.	ઉમંગે=હોંસથી	સુંદર=સારો
ખેતરમાં કસણનાં	બાર માસ=એક વરસ	કાલ=પાક
ધાસ વગેરે કાપ-	માસ=મહીના	લઇએ=છોડપરથી લઇ
વાનું કામ.	પીરસીને=મૂકીને	લઇએ
કાપણી=કાપવાનું કામ	સંપે=એક બીજની સાથે	ખાંત ધરીને=કાળજી
આમ=આ તરફ	સદાય=હંમેશ	રાખીને
તમામ=બધા	ઉભરાયો=થયો	કાં=જા માટે

કુંડાં=જુવાર, બાજરીનાં	જગા; મોટી ખળી	કોળી=આચકો; નાની
કણસલાં	હૈયે=મનમાં; હૈયામાં	પુળીઓ
આમ=આવી રીતે	લણુણી=લણવાનું કામ	આસપાસ=આજુબાજુ
ખળો=કણસલામાંથી	અથવા કણસલાં	વાળુ=રાતનું જમવાનું
અનાજ છુટું પાડવાની	લેવાનું કામ	

સમજૂતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસી જાય છે, એ બાર મહીનાનું અનાજ આપે છે ને હંમેશા એક બીજની સાથેજ રહે છે. હે બાળકો (૧) ખેતરમાં કેવો સારો પાક થયા છે! આસો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઈએ; શું કરવા કાલ કરીએ ? (વાર લગાડીએ ?) હે બાળકો (૨) હાથમાં દાતરડું વાંકું લઈને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેનો ખળીમાં લઈને ઢગસો કરતાં મનમાં દિમન રાખો. હે બાળકો (૩) અનાજ લણવાનું કામ પૂરું થયું, હવે બધાએ ઘાસ કાપો; અને ઘાસના ચચ્યાર આચકા લઈને બધાએ આ બાજુએ મોકો હે બાળકો (૪) આપણે પૂળા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પૂરું કરીએ, પછી ઘેર જઈને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું લજન કરીએ. હે બાળકો (૫)

પાઠ ૩૦.	બરેલા	કુંડાં=ફોતરાં; છોડા
ખળીઓ.	અનાજ=દાણા	કોથળા=ગુણા
ખળાં=કણસલામાંથી	છુટું=જુટું.	સાથ=સાથે
અનાજ છુટું પાડવાની	સરસ=સારાં.	હાથોહાથ=એક બીજની
જગા; ખળીઓ	પિલાય=કચડાય	મદદથી
આ વાર=આ વખત	કણુ=અનાજના દાણા.	ખેડુત=ખેતી કરનાર
દીસે=દેખાય	ઉપણીએ=છાટકીએ	મહેનત=મજુરી
તૈયાર=કણસલાથી		ફળ=ફાયદો; લાભ

સમજુતી—હે છોકરાઓ હમણા આમ આવો, જુઓ. ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે આને ડુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) જેમ બળદોગોળ ફરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ; જો ડુંડક સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ; જુઓ જુઓ ફેતરાં ઊડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેરાય છે. (૩) આપણે સાથે કાથ-જાઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હાથોહાથ અનાજ ભરીએ, જો આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આને મજુરીનું ફળ મળે. (૪)

ફૂલ માટે સૂચના

- ૧ છોકરાંઓને ઉંચાઈના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં, એકેક હાથને છેટે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંશનો ખુણો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા, પછી નંબર આપવા.
- ૨ નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી ઝોટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર બોલવાની શરૂઆત કરવી.
- ૪ આગળ ફે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક હારની બે હાર કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે.
  - ૧ છોકરાઓને એક, બે, એક, બે, એ પ્રમાણે નંબર આપવા
  - ૨ બેકી નંબર એક ડગલું આગળ,

૩ બેઠી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
૧ છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ. એ પ્રમાણે નંબર આપવા.

૨ એક નંબરવાળો એક ડગલું આગળ.

૩ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું ઓગળ.

૪ એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.

૫ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.

૭. ડમ્પેલ્સ, કડાં, બારપેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ.

૧ દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્પેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્પેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા; એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બળ્બે ડમ્પેલ્સ થશે.

૨ ડમ્પેલ્સ બોંયપર સામા સીધી હારમાં ઉભા મૂકાવવા, ડમ્પેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રખાવવું.

૩ ડમ્પેલ્સ મુઠીમાં જોરથી ઢાબીને પકડાવવા.

૪ રમતો અગિયાર મુઠી કરાવી બારે ડમ્પેલ્સ પહેલાં મૂકેલા હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવડાવવા.

૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧.

બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮, ૧૦.

૬ રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે જાતે કરી બતાવવી.

૭ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેજે બોલીને કરવા કહેવું.

૮ એક રમત ખરાબર સજાઈથી ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.

૯ દરેક રમત કરાવતા પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૦ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ લેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૧ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્બેલ્સ લઈ હાથ સીધા લટકતા રાખી ઉભા રહેવું. "

ડમ્બેલ્સની ડ્રિલ.

હેતુ—છાતી તથા હાથના સ્નાયુ ખીલવવાનો.

- રમત ૧. ૧) એક હાથ ઉંચા. ૨) એક હાથ નીચા.
- રમત ૨. ૧) જમણો હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથીઉં લટકું.
- રમત ૩. ૧) એક હાથ ઉંચા ૨) એક હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)
- રમત ૪. ૧) એક હાથ સામા. (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) એક હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ)
- રમત ૫. ૧) એક હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) એક હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.
- રમત ૬. ૧) એક હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) એક હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.
- રમત ૭. એ પગ વચ્ચે એક પુટનું અંતર રાખવું ૧) એક

હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવા. (ડમ્બેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮. ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લંબાવવો. અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ. (જમણો હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯. પગ પહેલાં હતાં તેમ. ૧) જમણો હાથ સામે ડમ્બેલ્સ ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો. ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦. ૧) એક હાથ સામા (ડમ્બેલ્સ ઉભા રાખવા) ૨) એક હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે.)

(જે જે રમતમાં એકથી ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંખ્યાથી ઉલટી કૃતિ કરાવવી)

જાહેર ખખર.

બાળવર્ગની નોટ	રૂ. ૦-૨-૦
પહેલીના અર્થ	રૂ. ૦ ૨-૬
બીજીના ,,	રૂ. ૦-૪-૦
ત્રીજીના ,,	રૂ. ૦-૫-૦
ચોથીના ,,	રૂ. ૦-૭-૬
પાંચમીના ,,	રૂ. ૦-૮-૦

છઠ્ઠીના અર્થ	રૂ. ૦-૯-૦
સાતમીના ,,	રૂ. ૦-૧૦-૦
કન્યા ૧લીના ,,	રૂ. ૦-૪-૦
કન્યા ૨જીના ,,	રૂ. ૦-૫-૦
કન્યા ૩જીના ,,	રૂ. ૦-૭-૦

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અધરા શબ્દો.

દિવાળી	દેવ	ડખાટ	ફળીઆ	ભાવ્યો
અક્ષર	બુધવાર	કોટ	ઘાઘરી	કર્યો
ઊઠ્યાં	મુસલમાન	ઢહાડામાં	ઘોઠણી	કયારે
નિશાળ	જુમેરાત	અહીં	બદન	આખ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અઠાડયો
લીંપેગુપે	અઠવાડીઉં	શિખામણુ	ચોકખાઈ	પૂછયું
સંજેરી	દરવાજા	ઈશ્વર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાટીઉં	જ્ઞાન	ધૂળ	કંસાર
સાથીઆ	ફૂલઝાડ	નિત્ય	સાહેબ	ખોલાવ્યાં
લુગડાં	ચંપેલી	દાતણુ	ગંદી	મંડયો
ઘરેણાં	કસરત	નાહ્યા	ગંદો	કઢી
દારૂખાનું	ઘંટ	જીકું	ડીલ	પાનસોપારી
દિવસ	ખેઠક	ચિત્ત	સાલ્લા	સગાં
ફટાકડા	શીશી	શિક્ષા	ધોવઠાવવાં	વહુ
ત્રીજો	નકશો	લાગ્યો	ગંદવાડ	ભત્રીજો
શુકવાર	ચિત્રો	ધોતડી	માંદા	ભાણુજ
છેલ્લો	ટાંગેલો	અંગરખી	ઠવિતા	માસી
વિષે	ખુણામાં	ટાપી	સુખકું	માસો

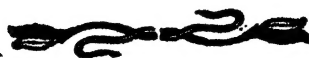
સુધી	લખોટા	લેંધી	દીલ	પીતરાઈ
રવિવાર	ચોકડું	સુરવાલ	વરસગાંઠ	મસિઆઈ
ફાઈઆત	પીરસ્યાં	હોડી	દુઃખ	ચપ્પુ
ઝોરમાન	ખખે	વાણી	તુકસાન	ગમ્યો
ફધભાઈ	મટુભાઈ	ધીરૂ	ખીન્યા	પૂછયું
સાસુ	ભાણી	રામુ	છુંદાય	દેસાઈ
સર્વે	આશોપાલવ	જીત્યો	ઠોર	લલ્લુ
બાથ	શંભુભાઈ	સુંદર	ઉપરાંત	વખાણ્યો
દુઃખડાં	પૌઆ	મળ્યો	નક્કી	પાઘડી
બૂલી	વધારેલાં	કાંચળી	છુટ્ટો	સાચાબોલું
કલોલ	લીંબુ	રડયા	છૂટ્યો	મરકરી
ખૂશ	નારંગી	વિના	મૂકી	પસ્તાય
ઝોસડ	લાડુ	રડાવશે	દીવાલેન	ખચ્યાં
કયાં	રાંદેરી	દેડકાં	સમજ્યો	ખૂમો
બોલ્યો	શેતરંજી	પથરા	પૂછું	શરમાઈ
પ્રમાણે	પાંદડાં	ફેંકાફેંકી	હોશિયાર	નાખ્યા
સોરાખજી	કુલડીઓ	ધડાધડ	સેળસેળ	છેતયાં
કહ્યું	પાથરણું	માયાં	સંતાવા	સપડાય
અફખ	વાડકો	ડાહ્યા	ફીકર	જીઠાણું
પૂઠે	ચટણી	જિઠ્યો	શાખાશ	શિઆળ

ઉત્તર્યા	પ્રૂખ	પ્રાણી	પુરી	ભુક્તિ
માંડયું	અગણિત	હંમેશાં	આદુ	ડુંડાં
અલ્યા	ઉભાસ	રસ્તો	વંતાક	લણણી
વિચાર	દ્વધ	પૂંકાડા	દહાડીઆ	વાળુ
કયાં	સ્વપ્નું	ઉંદર	ખૂડે	છુડું
સાંભળતાં	શિકાર	દેડકાં	પુરં	પિલાય
ખાંધ્યું	ખચ્યું	હુંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
મોંમાં	રૂપાળું	ચટકા	ત્રણ	ડુસાં
હર	મૂકયો	પ્રાણુ	અચ્ચાર	ઊડી
રસ્તામાં	પકડયું	લુલા	પાથરા	કેથળા
અન્ન	માંડયું	આંધળા	પહોંચ્યાં	ચંદ્રમા
ભૂખ્યો	છલંગ	મનસુખો	ઉતાર્યા	ત્યાંસુધી
ભિખારી	પુરુષ	સંતોષ	ઠાલવ્યો	નીકળ્યો
કયાં	કહું	આશીશ	પટલાણી	ગોલ્યો
આંધળો	પરમેશ્વર	ચતુરાઈ	કુંપણુ	વિષે
અપંગ	આણ્યું	માયાં	દગલા	અજવાળું
હુકાન	ઉંદરડી	ઉંડું	ખૂશ	કામકું
ઇશ્વર	ભાંડારીઉં	સુધી	હોંસીલી	ઝગઝગે
વિદ્યા	બિલાડી	છુપાઈ	ઉમંગ	વાદળાં
ચંદ્ર	પૂછવું	ઘઉં	વાદળીએ	મેસાડયાં
પ્રભુ	હુંખ	ખચ્યા	દાતરડું	આણ્યાં

લાગ્યાં	ભટ્ટી	કાઠયા	લીલાંછમ	તુરીઆ
ઢંઢધ	સીંચ્યાં	ઢબુ	વચ્ચે	ગલકી
મોઢાં	ચપ્પુ	અધેલા	ઢાંડીઓ	ચઢયાં
ઢરીઓ	નાખ્યું	રૂપીઓ	મુળીઢં	વીટળાઈ
થોચ્યાં	ઈંટવાડો	શેઠ	ફૂટેલી	તરબુચ
રઢ્યાં	નળીઆં	ગિઠયા	પાંદડાં	ઢુંકા
ચોકખી	ઠર્ધાં	કુહાડી	લીંબુ	ગાંઠા
રેલમરેલા	કોડીઆં	સોચ	સુકાઈ	લાવ્યાં
ઘેબરીઓ	ધાતુઓ	લક્ષ્ઢફેડા	ભોંચમાંથી	ફૂલ
પરસાદ	મૂક્યો	મુદર	કોહળાનો	ક્યાંથી
ઢેકું	પૂછ્યું	ચળકાટ	લીમડો	ડીલ
પત્થર	સમજ્યો	બિચારી	રટાર્ય	ગોટલો
ખ્યાલું	પિત્તળ	ત્રિકોણ	ઉંચું	ઢાતણ
નીતયું.	લુહાર	ગલગોટા	ફૂટે	ધોળજો
ભુકો	તપાવ્યો	ઢાડમ	ડાળીઓ	ડીઢું
ખ્યાલા	ટીચ્યો	જમરૂખ	ખરખચડી	હીંડે
ડહોળું	તાંબું	લટકતું	ખુરસીઓ	કુતરો
કાઢવ	ટિપાય	મધપુડો	ખાટલા	શીંગડાં
સાહી	ઓળખાવ્યા	મધમાખી	પાટલા	અમળાઈ
ચૂસી	વત્તા	લલકારતો	લીલુંછમ	તૂટી

નિરાંત	પ્રાણી	ભૂખ	હાલરડું	ફાફડ
વાગોળવું	બખે	ભૂખ્યો	ધુમણ	ફાટફાટ
વગડાઉ	છેલ્લી	લુચો	ચીતરેલ	સોળ
ઘેટું	ટીપુ	જીવજંતુ	મશરૂ	નહિ
પત્થર	ઠરાવ્યો	સળેલું	ચિનાઈ	ફહીં
મળ્યું	ગુપચુપ	લાવ્યું	કુલડાં	ધમણ
લાગ્યું	શિઆળ	આણ્યાં	હિંચોળું	જસત
ફૂલવું	બોલાવ્યો	પડીકા	જુલાવવા	કણક
ગળડયું	મોહું	શીખવ્યું	પાંસરું	કોઠી
ચ-તુપાટ	પીછાં	પોપટ	અંગરખી	ઘોડીઉં
દિવાળી	સમડી	જાળુંડા	કચારે	માંસ
પુછડી	જીવડાં	ખનાવ્યો	સુરજ	હળદર
મજબુત	છંડાં	પારખું	દશમું	દોહાં
ખચ્યાં	ધડાધડ	મુખડું	દોરડાં	ગોદડીઓ
ખવરાવવા	આંગળા	પાંગરા	અહીં	શાક
શીખંડ	નેડાએલાં	દોચણાં	સૌ	ત્રીજો
ફૂધપાક	જળકુકડી	ધૂળ	સઠ	કુતસે

પહેલા ધોરણ માટે પદાર્થપાઠ ભા. ૧ ત્રણ આના.
પહેલીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી બહાર પડેલી લોકપ્રિય બુકો.

બાળવર્ગની નોટ રૂ. ૦-૨-૦

પહેલીના અર્થ રૂ. ૦-૨-૬

બીજીના અર્થ રૂ. ૦-૪ ૦

ત્રીજીના અર્થ રૂ. ૦ ૫-૦

ચોથીના અર્થ રૂ. ૦-૭-૬

પાંચમીના અર્થ રૂ. ૧-૮ ૦

છઠ્ઠીના અર્થ રૂ. ૦-૬-૦

સાતમીના અર્થ રૂ. ૦-૧૦ ૦

પદાર્થ પાઠ ભા. ૧ રૂ. ૦-૩-૦

પદાર્થ પાઠ ભા. ૨ રૂ. ૦-૫-૦

ચોવીસીનો નં. રૂ. ૦ ૧ ૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ રૂ. ૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજાના અર્થ રૂ. ૦-૫ ૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજાના અર્થ રૂ. ૦-૭-૦

“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

ભાગ ૧-૨ કરેકના બે આવ્યા.

ભાગ ૩ ત્રીજી ચોપડીનો અઢી આવ્યા.

ભાગ ૪ ચોથી ચોપડીનો ત્રણ આવ્યા.

કરેક ધોરણના છુટા મુખ્યગણિત શિક્ષક તૈયાર છે

મુગ્ધ જિજ્ઞાસુ “ભૂગોળ શિક્ષક” અઢી આવ્યા.

ચરત જિજ્ઞાસુ નકશા ચાર આવ્યા.

મુજરાતની સામાન્ય ‘ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા’ અઢી આવ્યા.

છાત્રનકાલ મોતીનામ શાહ શબ્દગોર સંસ્કૃત.

